

XORIJIY TILNI MAKTABGACHA YOSHDA O'RGATISH JARAYONIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH TEKNOLOGIYALARI

Choriyeva Xurmo

Termiz davlat pedagogika instituti talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda xorijiy tilni o'rgatish jarayonida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish texnologiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda interaktiv va kommunikativ metodlar, o'yin texnologiyalari, rolli va situatsion mashqlar, multimediya vositalari yordamida bolalarda nutqiy faollik, muloqot ko'nikmalari va lingvistik kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik va psixologik asoslari yoritilgan. Maqola maktabgacha ta'lim pedagoglari uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

KALIT SO'ZLAR: Xorijiy til, maktabgacha ta'lim, kommunikativ kompetensiya, o'yin texnologiyalari, interaktiv metod, muloqot ko'nikmalari, rolli o'yin, multimediya, nutqiy faollik, til o'rgatish texnologiyalari.

Global aloqalarning kengayishi va zamonaviy ta'lim talablarining o'sishi maktabgacha yoshdan xorijiy tilni o'rgatishni dolzarb masalaga aylantirdi. Erta yoshdagi bolalar tabiatan nutqiy va kognitiv jihatdan yuqori faollikka ega bo'lib, tilni o'zlashtirish jarayonida interaktiv va kommunikativ usullar eng samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi. Shu bois, maktabgacha ta'lim muassasalarida xorijiy til mashg'ulotlarini tashkil etishda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish texnologiyalaridan foydalanish pedagogik jarayonning sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning asosiy maqsadi bolalarni tilni amalda qo'llashga o'rgatishdir. Buning uchun pedagoglar o'yin texnologiyalari, rolli mashqlar, situatsion dialoglar, multimediya va interaktiv materiallarni qo'llashlari zarur. Bu usullar bolalarda nutqiy faollikni oshiradi, so'z boyligini kengaytiradi, talaffuz va intonatsiyani rivojlantiradi hamda muloqot ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Mashg‘ulotlarda interaktiv yondashuv bolalarning individual ehtiyojlarini hisobga olish imkonini beradi, ularni faol qatnashishga undaydi va tilni tabiiy muhitda o‘zlashtirishga yordam beradi. Shu bilan birga, pedagogning metodik mahorati, nutq madaniyati va ota-onalar bilan hamkorlik bolalarning tilga bo‘lgan qiziqishini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda xorijiy tilni o‘rgatishda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish jarayoni bolalarning nutqiy, ijtimoiy va lingvistik qobiliyatlarini uyg‘un rivojlantirishga qaratilgan. Kommunikativ kompetensiya nafaqat so‘z va iboralarni yodlashni, balki ularni amalda ishlatish, oddiy muloqot qilish, savol-javob va dialogik nutqni o‘zlashtirishni o‘z ichiga oladi. Shu sababli, maktabgacha ta’limda pedagoglar tomonidan tanlangan texnologiyalar bolaning psixologik xususiyatlari va yoshiga mos bo‘lishi kerak.

Interaktiv o‘yinlar maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning samarali vositalaridan biridir. O‘yin orqali bola tabiiy muhitda tilni o‘zlashtiradi, nutqiy faollikni oshiradi va yangi so‘z va iboralarni amalda qo‘llashga o‘rganadi. Masalan, ranglar, hayvonlar, mevalar, kiyim-kechak va kundalik predmetlar bilan bog‘liq o‘yinlar bolalarning lug‘at boyligini kengaytiradi. Shu bilan birga, harakat asosidagi o‘yinlar (Total Physical Response – TPR) bolaning talaffuz, eshituv idroki va motor qobiliyatlarini uyg‘unlashtiradi, bu esa so‘zlarni tez va to‘g‘ri o‘zlashtirishga yordam beradi.

Rolli o‘yinlar va situatsion mashqlar bolalarda sodda nutq qurish, muloqot ko‘nikmalarini shakllantirish va tilni real hayotiy vaziyatlarda qo‘llashga imkon beradi. Masalan, “Do‘kon”, “Bog‘cha”, “Oila” kabi o‘yinlar bolani dialogik nutqqa jalb qiladi, savol-javob va suhbat ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Bola o‘z rolini ijro etar ekan, tilni amalda ishlatadi, bu esa kommunikativ kompetensiyani mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, rolli o‘yinlar bolalarda ijtimoiy ko‘nikmalar, ijodiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Multimedia va interaktiv texnologiyalar bolalarning til o‘zlashtirish jarayonini yanada samarali qiladi. Video-darsliklar, animatsiyalar, audio-multimedialar va interaktiv dasturlar bolalarning nutqiy va eshituv faoliyatini uyg‘unlashtiradi, talaffuzni to‘g‘ri o‘rganish va iboralarni kontekst asosida ishlatishga yordam beradi. Shu bilan

birga, multimediya bolalarning mustaqil faoliyatini rag'batlantiradi va mashg'ulotlarni qiziqarli qiladi. Masalan, interaktiv topshiriqlar orqali bolalar ekranda ko'rsatilgan buyruqlarni bajaradi, so'zlarni tanlaydi va qisqa dialoglar orqali muloqot qiladi, bu esa kommunikativ kompetensiyani mustahkamlaydi.

Pedagogning yondashuvi ham erta yoshda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Mashg'ulotlar qiziqarli, dinamik va emotsional jihatdan boy bo'lishi, topshiriqlar qisqa va tushunarli berilishi bolalarda motivatsiyani oshiradi. Pedagog bolalarni faol ishtirok etishga rag'batlantirishi, ularning individual ehtiyojlarini hisobga olishi va har bir bolaning faoliyatini kuzatib borishi zarur. Shu tariqa, pedagogning metodik savodxonligi va nutq madaniyati bolalarning tilga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish jarayonini samarali qiladi.

Ota-onalar bilan hamkorlik bolalarning tilni tez va sifatli o'zlashtirishida muhim rol o'ynaydi. Uy sharoitida qisqa videolar, qo'shiqlar, kartochkalarni takrorlash, oddiy iboralarni qo'llash bolalarning mashg'ulotdagi faoliyatini mustahkamlaydi. Pedagog va oila birgalikda ishlaganda, bola mashg'ulotlarda o'zini erkin his qiladi va tilni amalda qo'llashga intiladi.

Shuningdek, maktabgacha ta'limda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish texnologiyalari bolalarda nutqiy faollikni, muloqot ko'nikmalarini, talaffuz va so'z boyligini kompleks rivojlantirishga xizmat qiladi. Interaktiv o'yinlar, rolli va situatsion mashqlar, multimedia vositalari va TPR metodlari bolalarni tilni tabiiy muhitda o'zlashtirishga rag'batlantiradi, ijodiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi.

Yakunida aytish mumkinki, maktabgacha yoshdagi bolalarda xorijiy tilni o'rgatishda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish texnologiyalari pedagogik jarayonning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi, bolalarda tilga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi va til kompetensiyalarini tabiiy, interaktiv va qiziqarli shaklda shakllantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, bu texnologiyalar bolalarning kelgusidagi maktab ta'limida muvaffaqiyatli rivojlanishiga ham zamin yaratadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda xorijiy tilni o'rgatishda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish texnologiyalari pedagogik jarayonning samaradorligini

oshiradi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, interaktiv o'yinlar, rolli va situatsion mashqlar, multimediya vositalari hamda TPR metodlari bolalarda nutqiy faollikni, talaffuzni, so'z boyligini va muloqot ko'nikmalarini samarali rivojlantiradi. Shu bilan birga, pedagogning metodik mahorati, nutq madaniyati va individual yondashuvi, shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlik bolalarning tilga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Ushbu texnologiyalar bolalarni tilni tabiiy muhitda o'zlashtirishga rag'batlantiradi, ijodiy va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantiradi hamda kelgusida maktab ta'limida muvaffaqiyatli rivojlanishiga zamin yaratadi. Shu tariqa, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish texnologiyalari maktabgacha ta'limda xorijiy tilni o'rgatish jarayonini qiziqarli, interaktiv va samarali qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Cameron, L. Teaching Languages to Young Learners. Cambridge University Press, 2001.
2. Pinter, A. Children Learning Second Languages. Palgrave Macmillan, 2011.
3. Harmer, J. The Practice of English Language Teaching. Pearson, 2015.
4. Brewster, J., Ellis, G., Girard, D. The Primary English Teacher's Guide. Penguin Books, 2002.
5. Shin, J. K., Crandall, J. Teaching Young Learners English. National Geographic Learning, 2014.
6. Ellis, R. Second Language Acquisition. Oxford University Press, 2016.

